

Sir 3, 19-21. 30-31
 Ž 68, 4-5ac. 6-7b. 10-11
 Hebr 12, 18-19. 22-24a
 Lk 14, 1. 7-14

V roku 2005 vyšiel akýsi remake slávneho filmu z roku 1967 *Hádaj, kto príde na večeru*. Tento mal názov *Hádaj, kto príde?* a Bernie Mac v ňom hral afroamerického otca, ktorý sa snažil vysporiadať s beloškým snúbencom svojej dcéry (ktorého hrá Ashton Kutcher). Veľká časť komédie sa točila okolo stretu kultúr pri jedálenskom stole. Zvyčajne zdieľame jedlo iba s ľuďmi ako my: rodinní príslušníci alebo priatelia z nášho vlastného „okruhu“. Keď príde niekto „zvonku“, naruší to rovnováhu.

Keď Židia v Ježišových dňoch pozývali niekoho k svojmu stolu, boli ešte opatrnejší ako súčasní Američania. Čítania na tento Pánov deň sa končia Ježišovou výzvou pre jeho nasledovníkov, aby pozývali na večeru ľudí „zvonku“ – teda chudobných, zmračených, chromých, slepých. Toto si žiada pokoru, pretože si musíme uvedomiť, že nie sme „pridobří“ na to, aby sme sa delili ako rovný s rovným s tými ľuďmi, ktorých zvyšok spoločnosti prehliada. V čítaniach teda pozorujeme aj silnú tému pokory.

Prvé čítanie | Sir 3, 19-21. 30-31

Syn môj, v tichosti konaj svoje práce a budú ťa milovať viac ako človeka, čo dary rozdáva. Čím si väčší, tým buď pokornejší a nájdeš milosť u Boha.

Mnohí sú vznešení a slávni, ale on tichým zjavuje svoje tajomstvá. Lebo len Božia moc je veľká a pokorní ho oslavujú. Na rany pyšných nieto lieku, lebo krovie hriechu v nich zapustí korene a nevedomia si to.

Múdre srdce uvažuje o výrokoch mudrcov a pozorné ucho túži po múdrosti.

Naposledy sme mali čítanie od Siracha v prvej časti liturgického roka, v nedeľu, ktorá sa v mnohé roky vynecháva vďaka Turíciam, Nedeli Najsvätejšej Trojice a Božiemu telu (je ňou 8. nedeľa v Cezročnom období). Takže tu niektoré komentáre zopakujem:

Sirach, ktorý vznikol okolo roku 200 pred Kristom, je posledný z múdroslovných kníh v katolíckom poriadku kánona a možno ho považovať za obrovské zhrnutie tradície izraelskej múdrosti. Sirach je vlastne meditáciou o všetkých textoch izraelského Písma z pohľadu múdrosti, teda praktickej znalosti úspešného života. Nakoľko poskytuje taký užitočný prehľad morálneho posolstva Starého zákona, raná Cirkev Siracha hojne používala pri katechéze, čím si vyslúžil pomenovanie „Ecclesiasticus“, teda „malá kniha Cirkvi“.

Sirach je známy pod mnohými menami. V gréčtine a pravdepodobne aj hebrejčine bol celý názov knihy „múdrost Ježusa, syna Sirachovho“ (pozri Sir 50, 29). U otcov a rabínov staroveku možno nájsť množstvo hebrejských, gréckych a latinských skrátených názvov, vrátane „Múdrosti“, „Ježusovej múdrosti“, „Knihy múdrosti“, „Múdrosti Sirachovej“, „Prísloví Ježusa Sirachovca“ a iných. V židovskej tradícii nakoniec zvíťazil krátky titul „ben Sira“ („syn Siracha“) a tento názov sa dnes často používa v odborných písomnostiach ako názov knihy aj meno jej autora.

Ako už bolo inokedy spomenuté, latinská tradícia mu nakoniec udelila meno „Ecclesiasticus“, hoci titul svätého Hieronyma vo Vulgáte bol Liber Iesu Filii Sirach, „Kniha Ježusa, syna Sirachovho“. Keďže akýkoľvek titul, ktorý obsahuje slovo „Múdrost“, sa ľahko zamení s Múdroťou Šalamúnovou a „Ecclesiasticus“ s Kazateľom (Ecclesiastes), v modernom katolíckom diskurze sa stalo bežným meno „Sirach(ovec)“, a to je názov, ktorý budeme používať nižšie.

Sirach(ovec) bol medzi rabínmi staroveku veľmi uznávaný a v rabínskej literatúre možno nájsť citácie, kde sa uvádza ako súčasť Písma. Grécky hovoriaci Židia v diaspóre po celej Rímskej ríši ho tiež uznávali ako inšpirovanú knihu. Napriek tomu, že bol pôvodne napísaný v hebrejčine, bol odmietnutý z rabínskeho židovského kánonu Písma, možno preto, že doba jeho vzniku sa považovala za príliš neskorú, až po obdobie prorockej inšpirácie.

Napriek tomu v Cirkvi bol Sirach prijatý ako kánonický a mnohí otcovia ho bežne citovali ako Písmo, aj keď z niektorých raných zoznamov kánona bol vynechaný.

Sirach je nadmieru umelecké literárne dielo, ktoré zámerne využíva širokú škálu rétorických a literárnych prostriedkov. Autor bol profesionálnym pisárom, literárnym odborníkom svojej doby. Ako v múdroslovnej literatúre predtým, najmä v Prísloviach, aj tu prevažujú dvojriadkové verše. Ale Jezus ben Sira využíva aj arzenál iných literárnych foriem, vrátane hymnov, akrostichových básní, chválospevov a aspoň jedného žalmu "toda".

Literárnym vzorom pre Jezusa bena Sira bola Kniha prísloví, podľa vzoru ktorej kombinuje Sirach dlhé básne na chválu Múdrosti (napr. Prís 1, 20 - 33; kap. 8; kap. 9; 31, 10 - 31) s voľne organizovanou zbierkou prísloví. Na rozdiel od Prísloví však Sirach vykazuje väčšiu tematickú jednotu a snahu o zoskupenie prísloví podľa témy.

Moderný lekciónár je veľkorysý v používaní širokej škály čítaní zo všetkých častí knihy Siracha pri rôznych príležitostiach. Vo všeobecnosti môžeme pozorovať, že etické učenie Jezusa ben Siru je často formulované spôsobom veľmi podobným štýlu nášho Pána. Využívajúc túto skutočnosť, Lekcionár na Cezročné obdobie často spája čítania evanjelia, ktoré rozprávajú o Ježišom etickom učení, s podobnými pasážami u Siracha. Týmto spôsobom lekciónár učí deti Cirkvi, že Ježišova morálna náuka nebola celkom novinkou či inováciou; skôr mala už pred jeho príchodom silný precedens v judaizme a kánonickom Písme. Vidíme teda, že Ježiš mal pravdu, keď učil o svojej kontinuite s posvätnou tradíciou Izraela: „Nemyslíte si, že som prišiel zrušiť Zákon alebo Prorokov; neprišiel som ich zrušiť, ale naplniť“ (Mt 5, 17). Hoci Ježiš zavádza nové učenie, skutočná novosť evanjelia sa týka viac jeho osoby ako jeho etiky.

„Ježiš“ ben Sira, podobne ako Ježiš z Nazaretu, ktorý má prísť, si vysoko cení pokoru a v dnešnom úryvku zdôrazňuje túto cnosť ako jeden kľúč k vstupu do Božej priazne. V poučení „čím si väčší, tým buď pokornejší,“ počujeme „predzvest“ Ježišových slov: „...kto bude chcieť byť medzi vami prvý, bude sluhom všetkých“ (Mk 10, 44) a „kto je medzi vami najväčší, nech je ako najmenší a vodca ako služobník“ (Lk 22, 26). Ježiš Kristus je vyvrcholením zakorenenej tradície morálnej reflexie Božieho zjavenia v Izraeli.

Žalm | Ž 68, 4-5ac. 6-7b. 10-11

R.: Vo svojej добрote, Bože, pripravil si dom chudobnému.

**Spravodliví sa môžu tešiť a jasať pred Božou tvárou *
a v radosti sa veseliť.**

**Spievajte Bohu a jeho meno žalmom velebte: *
jeho meno je Pán. R.**

On je otec sirôt a záchranca vdov, *

on je Boh vo svojom svätom príbytku.

**On je Boh, čo opusteným dáva prebývať v domoch, *
väzňov privádza k šťastiu. R.**

**Zoslal si, Bože, zúrodňujúci dážď *
a vzpružil si svoju ochabnutú krajinu.**

**Prebývajú v nej tvoje tvory, *
pre chudobného si ju pripravil**

vo svojej добрote, Bože. R.

Prvé čítanie sa nie náhodou skončilo výzvou na prax almužny, teda materiálnej pomoci ponúkanej chudobným. Žalm nadväzuje na tému láskavosti k chudobným a tvrdí, že Boh sám je hlavným dobrodincom sirôt, vdov a iných znevýhodnených osôb. Preto, keď prejavujeme láskavosť chudobným, je to *imitatio Dei*, čin, ktorý nás robí podobnými Bohu!

Aké je spojenie medzi pokorou a almužnou? Spočíva v pohľade na chudobného ako na človeka podobného nám, ako toho, kto má podiel na našom človečenstve, ako na nášho brata alebo sestru. Pýcha je umiestnenie seba samých nad úroveň iných ľudských bytostí tak, akoby sa nás ich potreby vôbec netýkali. Ale skrze almužnu uznávame chudobných za svoju rodinu, za "spoludeti" Božie, ktoré si zaslúžia našu lásku.

Bratia, nepriblížili ste sa k hmatateľnému a plápolajúcemu ohňu ani k čierňave, temnote a búrke ani k zvuku poľnice a hrmotu slov. Tí, čo ho počuli, prosili, aby sa im už tak nehovorilo.

No vy ste sa priblížili k vrchu Sion a k mestu živého Boha, k nebeskému Jeruzalemu, k myriadám anjelov, k slávnostnému zhromaždeniu a k spoločenstvu prvorodených, ktorí sú zapísaní v nebi, k Bohu, sudcovi všetkých, k duchom spravodlivých, ktorí už dosiahli dokonalosť, k Ježišovi, prostredníkovi novej zmluvy.

Autor listu Hebrejom tu rozlišuje medzi dvoma zmluvami: zmluvou s Izraelom prostredníctvom Mojžiša na vrchu Sinaj a zmluvou s Dávidom uzatvorenou na vrchu Sion. Tieto dve rôzne hory symbolizujú dve rôzne zmluvy. Autor posvätného textu hovorí: „Nepriblížili ste sa k hmatateľnému a plápolajúcemu ohňu ani k čierňave, temnote a búrke...“ Toto je opis hory Sinaj (pozri Ex 19, 16 – 19) a je symbolom Starej (Mojžišovej) zmluvy. To znamená: „Nevstúpili ste do zmluvy podobnej starej zmluve, charakterizovanej bážňou pred Bohom a hrozbou strašidelných kliatieb (napr. Dt 27 - 32). Zmluva, do ktorej ste vstúpili, nie je ako táto stará zmluva“ (pozri Jer 31, 31 - 34).

Namiesto toho, hovorí posvätný autor: „Nie, priblížili ste sa k vrchu Sion a mestu živého Boha, nebeskému Jeruzalemu.“ Vrch Sion je miestom, na ktorom sa uzatvára zmluva s Dávidom, takže prostredníctvom tohto zobrazenia autor Listu Hebrejom označuje novú zmluvu za naplnenie tej Dávidovej. Tiež identifikuje Cirkev ako pravú „horu Sion“ a „nebeský Jeruzalem“. Dávidova a Mojžišova zmluva sa od seba veľmi líšili a Cirkev je založená na tej Dávidovej, nie na Mojžišovej:

Porovnanie mojžišovej a dávidovej zmluvy

	Mojžišova	Dávidova
Miesto	hora Sinaj	hora Sion
Svätyňa	dočasný stánok	trvalý chrám
Poučenia vo forme	Zákona	Múdrosti
Politické zriadenie	národná vláda	medzinárodná ríša
Liturgický štýl	tichý, zádušný	radostný, plný hudby (žalmov)
Preferovaná obeta	celopal	“toda” alebo obeta vďakyvzdania

Autor opisuje spoločenstvo „nebeského Jeruzalema“ vrátane „slávnostného zhromaždenia nespočetných anjelov“, a to zhromaždenia na hostinu. Čo je to za sviatok, na ktorom sa schádzajú anjeli a svätí na hore Sion? Je to Eucharistia, kde konzumujú Ježišovu krv „očistenia“ (v angličtine aj iných slovenských prekladoch sa v ďalšej časti v. 24 hovorí o „pokropení krvou“, pozn. prekl.), ktorá volá hlasnejšie než krv Ábela“. (Abelova krv volala po spravodlivosti; Ježišova krv volá po milosrdenstve.) Eucharistia je hostina, na ktorú Boh pozýva chudobných, slepých, chromých atď. — teda nás.

V sobotu vošiel Ježiš do domu ktoréhoosi popredného farizeja stolovať a oni ho pozorovali.

Keď zbadal, ako si pozvaní vyberali popredné miesta, povedal im toto podobenstvo: „Ak ťa niekto pozve na svadbu, nesadaj si na prvé miesto, lebo mohol pozvať niekoho vzácnejšieho, ako si ty; a prišiel by ten, čo pozval teba i jeho, a povedal by ti: ‚Uvoľni miesto tomuto.‘ Vtedy by si musel s hanbou zaujať posledné miesto. Ale keď ťa pozvú, choď, sadni si na posledné miesto. Potom príde ten, čo ťa pozval, a povie ti: ‚Priateľu, postúp vyššie!‘ Vtedy sa ti dostane pocty pred všetkými spolustolujúcimi.

Lebo každý, kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa poníže, bude povýšený.“

A tomu, čo ho pozval, povedal: „Keď dávaš obed alebo večeru, nevolaj svojich priateľov ani svojich bratov, ani príbuzných, ani bohatých susedov, aby nepozvali aj oni teba a mal by si odplatu. Ale keď chystáš hostinu, pozvi chudobných, mrzákov, chromých a slepých. A budeš blahoslavený, lebo oni sa ti nemajú čím odplatiť. No odplatu dostaneš pri vzkriesení spravodlivých.“

V prvej časti tohto evanjelia pôsobia Ježišove slová na dvoch rôznych úrovniach. Na základnej úrovni je to len dobrá rada k spoločenskej etikete. Všetci neznášame ľudí, ktorí sa neustále tlačia do popredia, takzvané „ja-príšery“, ako to opisuje komik Brian Regan. Nepresadzujte sa preto v sociálnych situáciách. Dajte prednosť ostatným. Z dlhodobého hľadiska vám paradoxne tento postoj získa priateľov a nakoniec vás iní potlačia do popredia.

Na druhej strane môže byť tento banketový stôl vnímaný ako symbol Cirkvi, ktorá je zhromaždená okolo Pánovho eucharistického stola. V tomto chápaní náš Pán odsudzuje postoj „stúpania po cirkevnom rebríčku“, teda snahu získať prestíž a autoritu v Cirkvi, možno aj vďaka top pozícii v rámci jej hierarchickej štruktúry alebo inštitúcií (škôl, nemocníc, atď.). Náš Pán nemá pochopenie pre „spoločenských horolezcov“ alebo „politické zvieratá“ okolo svojho stola. Duchovní by sa nemali pokúšať získať biskupský titul alebo, ak im ho udelia, získať lukratívnejšiu diecézu. Ale aj laici môžu podľahnúť pokušeniu snahy o prestíž v miestnej farnosti, diecéze, či dokonca v Cirkvi na národnej alebo medzinárodnej úrovni. „Ak je toto tvoj postoj,“ hovorí náš Pán, „potom sa hlásiš k nesprávnemu náboženstvu!“

Podobne funguje na dvoch úrovniach aj ďalšia časť čítania evanjelia. Na základnej úrovni je to výzva na praktizovanie istej formy almužny: pozývať chudobných k svojmu stolu. Tí, ktorí ukazujú lásku k vyvrheľom a znevýhodneným v tomto živote, si môžu byť istí, že Boh bude „ich dlžníkom“ a ten „dlh“ im splatí v ďalšom živote. Keď prejavujeme lásku skutočným chudobným uspokojovaním ich materiálnych potrieb, „konáme Božie dielo namiesto neho“, pretože, ako nás učí žalm, láskavosť k chudobným je presne to, čo robí Boh.

Čo sa týka tohto evanjelia, mali by sme tiež pripomenúť, že zmrzačení, chromí a slepí boli v Ježišových časoch často považovaní za rituálne nečistých a určite nemali dovolené uctievať na nádvorí chrámu (Lv 21, 18). Pozvať ich k sebe domov znamenalo riskovať rituálne poškvrnenie. Napriek tomu Ježiš učí, že charitatívne zákony Starého zákona majú prednosť pred zákonmi o rituálnej čistote. Ježiš rozhodne vyzýva svojich súčasníkov, aby v snahe prejať Božiu lásku vyšli zo svojej zóny komfortu, a to isté platí pre nás: príliš veľa z nás žije v čomsi ako „katolíckom gete“ bez zmysluplného kontaktu s nekatolíckmi v našej obci alebo dokonca v našom vlastnom susedstve. Ako môžeme byť s takouto situáciou spokojní?

Keď pozývame chudobných, chromých a zmrzačených k svojmu stolu, pokračujeme vlastne v dávidovskej tradícii. V Druhej knihe Samuelovej 9 vidíme, že keď sa Dávid stal kráľom Izraela, vyhľadal posledného dediča svojho svokra a predchodcu Saula, Mifiboseta (alebo Mephiba'ala), ktorý bol od nehody v detstve chromý na obe nohy. Dávid pozval Mifiboseta, aby po zvyšok svojho života jedával pri kráľovskom stole „ako jeden z kráľových synov“ (2 Sam 9, 11). Toto je prototyp väčšieho Syna Dávidovho, Ježiša, ktorý nás pozýva – hoci sme duchovne chromí – aby sme stolovali pri kráľovskom stole „ako jedni z kráľových synov“ (t. j. požívajúc synovský vzťah s Bohom) pri Eucharistii. Cirkev pokračuje v Dávidových tradíciách, pretože, ako sme videli v druhom čítaní, ona je naplnením Dávidovho kráľovstva.

To nás vedie k tomu, aby sme videli evanjelizačný náboj tohto evanjelia. Ak stôl s hostinou predstavuje eucharistické spoločenstvo Cirkvi, „chudobní, mrzáci, chromí, slepí“ sú tí, ktorých dlávia hriechy spáchané na nich a hriechy, ktoré spáchali oni sami, sú to ľudia, ktorí potrebujú dobrú zvesť. Ježiš nás volá, aby sme vyšli von a pozvali tých, ktorí sú mimo Cirkvi, aby prišli na jeho hostinu.

Keď už som pri tejto téme, dovoľte mi urobiť promo apoštolátu St. Paul Street Evangelization (pouličnej evanjelizácii sv. Pavla). Je to istá lokálna odpoveď na Kristovu výzvu šíriť evanjelium. Tí, ktorí sú zapojení do tejto služby, pozývajú chudobných (v akomkoľvek zmysle), aby prišli do Cirkvi.¹

1 Viac informácií na www.streetevangelization.com.

Naše evanjelizačné úsilie by malo byť motivované pokorou, uvedomením si, že my sami sme v Božích očiach „chudobní, mrzáci, chromí a slepí“ (pozri Zjv 3, 17), alebo aspoň sme takí boli, kým nás neprivedol do svojej hodovnej siene. Keď sa zapojíme do zdieľania dobrej zvesti o Božej hostine, „odmenou“, ktorú dostaneme v budúcom živote, hádam bude účasť na radosti nebeskej hostiny práve s tými ľuďmi, ktorých sme počas svojho pozemského života pozvali.